

ving. De kerststal en de bijhorende verlichtingspaal zijn te beschouwen als vaste inrichtingen bestemd om ter plaatse te blijven, en vallen als dusdanig onder de bouwvergunningsplicht. Bovendien ligt het kwestieuze perceel in agrarisch gebied, dat ook rechtstreeks grenst aan een natuurgebied met wetenschappelijke waarde. Als toeristische attractie bij een daarenboven zonevreemde taverne, kan de opgetrokken kerststal annex verlichtingspaal niet als een agrarische activiteit worden beschouwd. Naar het oordeel van de rechter in beroep is er sprake van een kennelijke inbreuk omdat de eigenaars van de Vraaghoeve, ondanks de eerdere weigeringsbeslissing en zonder het aanwenden van enig rechtsmiddel, bewust en zelfs 'uitdagend' overgingen tot de oprichting van de kerststal en pyloon.

Gevolg van inbreuk op milieu

Op grond van de Wet Milieustakingsvordering kan dus 'de staking' (in het besproken geval de afbraak) worden bekomen van handelingen die een kennelijke inbreuk zijn of een ernstige dreiging vormen voor een inbreuk op één of meer bepalingen van wetten, decreten, ordonnanties, verordeningen of besluiten betreffende de bescherming van het leefmilieu.¹ Om het bestaan vast te stellen van een kennelijke inbreuk moet de rechter niet alleen nagaan of de inbreuk op wetsbepalingen betreffende de

bescherming van het leefmilieu met voldoende zekerheid vaststaat, maar moet hij ook de gevolgen van die inbreuk op het milieu in aanmerking nemen. Met deze verduidelijking sloot het Hof van Cassatie zich aan bij de conclusie van haar advocaat-generaal. Die argumenteerde dat van de stakingsrechter, die ten gronde moet oordelen en ingrijpende maatregelen kan bevelen, wordt verwacht dat hij, om een verder onderzoek naar de opportuniteit van de gevraagde maatregel te verantwoorden, zou nagaan of de inbreuk waarop het verzoek is gesteund al dan niet (aanzienlijke) gevolgen heeft voor het milieu. De stakingsrechter moet nagaan of de handeling 'kennelijk', d.i. onderkenbaar, onderscheidbaar, herkenbaar, goed waarneembaar, duidelijk, klaarblijkelijk, apert, evident, onmiskenbaar of manifest, het milieu, in de zin van de milieuwetgeving, aantast. Het begrip 'kennelijk' impliceert dus de concrete toetsing aan het milieu, en niet enkel aan de abstracte wet die de bescherming van dat milieu beoogt.²

Hopelijk heeft het kindeke Jezus, waar zijn kribbe zich ook mag bevinden, dit jaar wel de juiste vergunningen op zak. ■

(red.)

1 Art. 1, eerste lid, Wet Milieustakingsvordering.

2 Cass. 2 maart 2006, AR C050128N, concl. G. DUBRULLE.

Buffers en bermen: horde bij onteigening

Vred. Geel 8 februari 2012

Na liefst 35 jaar touwtrekken, veel palaveren en ontelbare studies is het zover: er komt een nieuwe verbindingsweg tussen Kasterlee en Geel!¹ Deze

nieuwe verbinding, de N19g (ook wel gekend als de Kempische noord-zuidverbinding), moet zorgen voor een betere ontsluiting van de Antwerpse Kempen. Op dit ogenblik vormt de N19 de rechtstreekse verbinding tussen Geel en Kasterlee. Deze gewestweg loopt pal doormidden beide dorpskernen en zorgt voor veel hinder van doorgaand (vracht)verkeer. De nieuw aan te leggen N19g is een 6,5 km lange gewestweg, die parallel loopt met de bestaande

1 'Nieuwe weg tussen Geel en Kasterlee', *Gazet van Antwerpen* 11 juli 2008, en 'Vlaamse Regering kiest voor basistracé voor de Noord-Zuidverbinding in de Kempen en voor de realisatie van natuurprojecten', Persmededeling van de Vlaamse Regering 10 juli 2008, <http://www2.vlaanderen.be/pps/documenten/basistrace%20NZ.pdf>.

N19, en die door een bufferzone volledig moet worden ingebed in het landschap.² Voor de realisatie van die bufferzone wordt de vrederechter van Geel geconfronteerd met een verzoek tot onteigening. In het hier besproken vonnis verwerpt de vrederechter de gevorderde onteigening, omwille van de gebrekkige motivering van de onteigeningsnoodzaak.

Onteigening in berm gereden

Met de voorgenomen onteigening worden enkel stroken grond geïdificeerd die zich bevinden langs het geplande tracé van de N19g. De vrederechter merkt op dat de bijkomende onteigening van naast de weg liggende stroken grond verantwoord moet worden, en op zich een welomschreven onteigeningsdoel moet zijn dat niet zomaar kan worden afgedaan als een pure uitvoeringswijze van de noord-zuidverbindingsweg. De vereiste redenen van algemeen belang moeten volgens de vrederechter geëxpliciteerd worden in het onteigeningsbesluit. Deze vaststelling past in een inmiddels algemeen aanvaard principe, dat de motieven die de onteigening noodzakelijk in de onteigeningsbeslissing moeten zijn opgenomen (of minstens daarbij gevoegd zijn) en de onteigeningsbeslissing moeten kunnen dragen.³

De vrederechter stelt in het vonnis vast dat met de

onteigening de creatie van een 'bufferzone' wordt beoogd om de N19g landschappelijk in te passen in het omliggende natuurgebied. Deze informatie leidt de vrederechter af uit de besluiten die de onteigenaar heeft neergelegd tijdens de gerechtelijke procedure, maar die motivering blijkt niet uit het voorafgaande onteigeningsbesluit. Volgens de vrederechter kan ook niet worden aangenomen dat deze informatie bekend was aan de onteigenden, of hen op voorhand was meegedeeld.

Het is op dit punt dat het onteigeningsbesluit de toets van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van bestuurshandelingen niet doorstaat.⁴ In essentie acht de vrederechter de onteigening niet toelaatbaar omdat enkel een motivering voorhanden is voor de noodzaak van de aanleg van de nieuwe noord-zuidverbindingsweg, zonder dat bijkomend wordt ingegaan op de onteigeningsnoodzaak van de bufferzone. Uit het onteigeningsbesluit blijkt niet voor welk doel het noodzakelijk is dat de stroken naast de N19g moeten worden onteigend.⁵ Dit gebrek aan motivering tast de wettigheid van de onteigening aan,

en heeft tot gevolg dat de onteigening geen doorgang kan vinden.

Grenzen aan openbare weg

Uit het vonnis blijkt dat de onteigenaar zich in de procedure heeft gesteund op het argument dat hij onteigent ten algemene nutte, dat de uitvoeringswijze van de werken aan hem behoort, en dat die uitvoeringswijze bijgevolg ook niet ter discussie kan staan. De vrederechter verwerpt deze argumentatie. Waar kan worden aangenomen dat de aanleg van een weg tevens de aanleg vergt van een wegberm, vormt de verantwoording voor de aanleg van een

De onteigeningsnoodzaak voor de aanleg van een weg impliceert niet automatisch een onteigeningsnoodzaak voor flankerende bufferende maatregelen.

2 De geplande N19g loopt door beschermd natuurgebied.
3 Cass. 11 september 2003, C.0114.N/15, waar o.m. het volgende werd geoordeeld: 'Dat in verband met onteigeningen, de motivering moet vermelden waarom de onteigening noodzakelijk is, hetgeen impliceert dat de motivering moet berusten op werkelijke feiten, dat uit de motivering een redelijk verband tussen de voorgenomen onteigening en het vooropgestelde doel kan worden afgeleid en dat, naargelang het geval, uit die motivering blijkt dat de genomen beleids-opties afgewogen werden'.
Zie hierover ook E. VANDER PEYPEN, 'De onteigeningsmachtiging. De administratieve fase van de onteigeningsprocedure (voor de lokale en regionale besturen', in J. GHYSELS en R. PALMANS (eds.), *Onteigeningen De voorafgaande fase*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 54, en J. VAN DER MEEREN, 'De onteigeningsmachtiging en de samenstelling van het administratief dossier – Een praktische benadering', in R. PALMANS, J. GHYSELS en K. WAUTERS (eds.), *Grondverwerving en onteigening door lokale besturen*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 12.

4 In het onder voetnoot 3 geciteerde arrest van het Hof van Cassatie van 11 september 2003 wordt bevestigd dat de formele motiveringswet van toepassing is op onteigeningsbesluiten.
5 De onteigeningsnoodzaak heeft betrekking op vier elementen: de afwezigheid van een minnelijke regeling, het onteigeningsdoel, de onteigening als middel, en het voorwerp van de onteigening (S. VERBIST, *De onteigening ten algemene nutte als instrument van de ruimtelijke ordening*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 98).

weg niet tegelijk de verantwoording voor het nemen van flankerende maatregelen, die duidelijk de louter aanleg van een wegberm overstijgen, aldus de vrederechter.

De bufferzone, dienstig om de N19g landschappelijk in te passen in zijn omgeving, kan voor de vrederechter niet op dezelfde behandeling rekenen als de wegberm. De vrederechter spreekt zich hierbij eigenlijk, zij het impliciet, uit over de uitgestrektheid van de openbare weg. Uit het vonnis blijkt dat de wegbermen kunnen behoren tot de N19g, terwijl dit niet het geval is voor de bufferzone ernaast. De vraag kan worden gesteld of de vrederechter zich hierbij al dan niet inlaat met de beleidskeuze van de overheid over de wijze waarop de N19g moet worden ingericht.

Het oordeel van de vrederechter over de wegbermen vindt alleszins aansluiting bij eerdere rechtspraak.⁶ Uit de rechtsleer blijkt dat de openbare weg verder kan reiken dan de wegbermen. F. WASTIELS ziet het als volgt: 'Behoren derhalve tot de weg de sloten, de bermen, de hellingen, waterafvoergeulen, pleinen, plantsoenen, bomen, de rijwielpaden en voetpaden, in een woord alles wat ten behoeve van de weg is aangelegd en tot zijn behoud strekt'.⁷ J. DE STAERCKE hanteert de volgende omschrijving: 'Men kan de openbare weg omschrijven als de rijbaan (inclusief trottoirs en fietspaden), alsook datgene dat strekt tot het behoud van de weg, en datgene dat is aangelegd ten behoeve van de weg en van de andere dan verkeersfuncties die de weg ten voordele van de aangelanden vervult, zoals bermen, riolen, sloten, bomen, en dergelijke meer'.^{8,9} De

rechtsleer sluit niet uit dat ook een bufferzone deel kan uitmaken van de openbare weg. Maar voor de vrederechter is dit een brug te ver.

De argumentatie van de vrederechter om de gevorderde onteigening af te wijzen lijkt aldus te steunen op een interpretatie van de uitgestrektheid van de N19g. De vrederechter lijkt hierbij van mening dat de bufferzone, in tegenstelling tot de wegbermen, niet behoort tot de openbare weg. Om die reden kan niet kan worden volstaan met de motieven voor de onteigeningsnoodzaak van de aanleg van de N19g. Voor de realisatie van de wegberm dient de onteigenaar geen aparte motivering te verstrekken, maar kan hij zich baseren op de onteigeningsnoodzaak van de aanleg van de weg. Voor de onteigening ten behoeve van de realisatie van de bufferzone is dat niet het geval.

Vergelijk

De Kempische noord-zuidverbinding wordt van vitaal belang geacht voor de verdere ontsluiting en ontwikkeling van de regio. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de Vlaamse overheid hoger beroep instelde tegen het vonnis van de vrederechter, maar tegelijk onmiddellijk de contacten hernieuwde met de betrokken grondeigenaars om tot een oplossing te komen. Eén en ander leidde inderdaad tot een vergelijk, en de procedure in hoger beroep werd doorgehaald. De noord-zuidrelaties in de Antwerpse Kempen kunnen er alleen maar wel bij varen. ■

(Joris Gebruers)

6 In een arrest van 9 september 1966 oordeelde de RvS dat een berm een aanhorigheid van de weg kan uitmaken (RvS 9 september 1966, nr. 11.937, opgenomen in J. DE STAERCKE, 'Wegenrecht', in *Administratieve rechtsbibliotheek*, Brugge, die Keure, 2007, 14).

Het Hof van Cassatie stelde in een arrest van 20 april 2001 dat artikel 135 § 2 Nieuwe Gemeentewet, luidens hetwelk de gemeente tot taak heeft te voorzien in een goede politie over de veiligheid op openbare wegen, niet uitsluit dat deze veiligheidsverplichting ook geldt voor de gelijkgrondse bermen (Cass. 20 april 2001, C.99.0413.N/9).

7 F. WASTIELS, *Administratief goederenrecht*, Gent, Story-Scientia, 1983, 123.

8 J. DE STAERCKE, 'Wegenrecht', in *Administratieve rechtsbibliotheek*, Brugge, die Keure, 2007, 14.

9 Bijkomend kan worden verwezen naar A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van*

het Belgisch Administratief Recht, Mechelen, Kluwer, 2012, 352-353, en E. BEECKMANS, *De aansprakelijkheid van de wegbeheerder*, Heule, UGA, 1983, 123.

